

MINISTERUL EDUCAȚIEI
IOSUD UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
FACULTATEA DE ARTE ȘI DESIGN
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ARTE

Rezumat teză de doctorat

PROXIMITATEA MATERIALULUI ÎN SCULPTURĂ

DOMENIUL: ARTE VIZUALE

Conducător științific:

Prof. Univ. Dr. Rudolf Kocsis

Student doctorand:

Andrei Pituț

TIMIȘOARA

2024

CUPRINS

Introducere /4

Capitolul 1. Sistematizarea explorării materialului /7

- 1.1. Școala Bauhaus și primele eforturi de explorare și încorporare materială. /8
- 1.2. Importanța și relevanța materialului în Școala Bauhaus. /17
- 1.3. Noul Bauhaus: tehnologia și materialele noi care au dezvoltat limbajul sculptural. /36

Capitolul 2. Materialele recuperate în relație cu cadrul urban /49

- 2.1. Redefinirea limbajului plastic și importanța structurală a materialului în sculptura modernă. /50
- 2.2. Rolul compozițional al planului în plastica tridimensională. /64
- 2.3. Materialul recuperat în contextul relației dintre sculptură și arhitectură. /82

Capitolul 3. Cercetarea, explorarea și practica artistică din proximitate /95

- 3.1. Deconstrucția și reconstrucția materialului reciclat – Seria ALVA9. /98
- 3.2. Cercetarea și producerea unui material industrial prin mijloace manuale. /106
- 3.3. Spațializarea materialului plat. /123
- 3.4. Macheta și supradimensionarea acesteia. /129

Concluzii /144

Bibliografie /147

Reviste de specialitate /149

Webografie /150

Listă ilustrații /152

Cuvinte cheie:

- Deconstrucție
- Experimentarea
- Ecologie urbană
- Proximitate
- Reconstrucția
- Reciclarea

Teza de doctorat cu tema, *Proximitatea materialului în sculptură*, este rezultatul cercetării realizate pe parcursul studiilor doctorale întrepătrunse cu practica artistică personală. Materialul folosit în sculptură este cel mai important aspect în evoluția sculpturii și este unul dintre factorii cheie care duc limbajul sculptural plastic în direcții noi, moderne și mai puțin explorate.

În primul capitol, *Sistematizarea explorării materialului*, prezintă importanța materialului în evoluția sculpturii și factorii cheie care au condus limbajul sculpturii plastice în noi direcții. Cercetarea sistematizată a proprietăților materialelor și a modului de manipulare a acestora a fost, prin urmare, explorată încă de la începutul secolului XX, procesul fiind considerat parte a educației artistice. Datorită industrializării am observat cum s-a dezvoltat în operele de artă dorința artiștilor de a încorpora materiale, metode și procese ce pot fi transfigurate în elemente conceptuale pentru a îmbunătăți și redefini vocabularul vizual. Am început studiul cu Școala Bauhaus pentru că a inițiat programul instituției prin artiștii care au colaborat cu profesorii școlii, au organizat aplicații de materiale noi sau neconvenționale și au aplicat învățăturile acestora în producția artistică. Astfel, în concepția lui Walter Gropius, fondatorul Școlii Bauhaus, ideea centrală era că meșteșugurile și artele plastice nu sunt activități diferite, iar școala intenționa să scoată din izolare toate formele de arte vizuale, urmărind ca arhitecții și pictorii, sculptorii, artizanii și meșteșugarii din diverse meserii, să coopereze pentru a da naștere unei noi generații de artiști.

Începând cu al doilea capitol, *Materialele recuperate în relație cu cadrul urban*, am studiat mișcarea *Concrete Art* din anii 1960-70, unde am văzut cum artiștii s-au străduit să găsească o armonie între artă, tehnologie și natură, abordând teme legate de lumină, mișcarea și energia imaterială. Pe de altă parte, artiștii au manifestat, în aceeași perioadă, un interes și pentru obiectele gata-făcute. Traiul din marile orașe a influențat în mod decisiv practica artistică a artiștilor, în special a celor care au lucrat cu materiale și obiecte abandonate, deoarece erau la îndemână, puteau fi gratuite și se găseau din abundență. Alții au avut, ca impuls creator, dorința de a opera cu acest fel de materiale din motive ecologice sau pentru a utiliza caracteristicile acestora în cercetarea unei dimensiuni conceptuale noi de natură non-materială. În arta contemporană, majoritatea artiștilor importanți nu se vor mai despărți de aceste practici de utilizare a materialelor abandonate, adăugând dimensiuni estetice noi, conceptualizate și chiar spirituale, identificându-se nu de puține ori cu aceste „resturi” de materiale provenite din configurații arhitecturale specifice conglomerărilor urbane moderne.

Capitolul al treilea, *Cercetarea, explorarea și practica artistică din proximitate*, însumează munca de atelier și activitatea artistică personală ce își are rădăcinile în experimentul cu diverse materiale industriale. Cercetarea asupra materialelor recuperate este condusă într-o manieră proprie, de la preluarea acestora din diverse locații în care au fost identificate și abandonate și utilizarea lor pentru a crea structuri și modele noi care să pună în evidență și să exploateze până și defectele materialelor selectate, până la manufacturarea manuală prin copierea metodelor industriale de producție. Această întreprindere constituie, de fapt, o cercetare interdisciplinară în care se contopesc mai multe interese, de la ecologie, meșteșug, arhitectonică, memoria locului și, totodată, autenticitatea materialelor procurate și utilizate în demersul plastic personal.

Dimensiunea ecologică, integrată definitiv în peisajul artistic modern, se realizează prin utilizarea materialelor recuperate, conservând carbonul încorporat în unele materiale (lemn, hârtie, plastic, rășini etc.) fără a-l lăsa să se elibereze în atmosferă prin ardere, degradare sau descompunere biotică – precum cazul resturilor lemnoase, în rampele de gunoi, dar și prin faptul că, pentru ca fiecare lucrare realizată, plantez în loc un arbore pe care îl însămânțez și-l cresc personal compensând, pe termen lung, *amprenta de carbon*. Meșteșugul provine din dorința ca aceste materiale să fie tratate cu aceeași importanță ca unul nou, ba, mai mult, necesită o atenție sporită în prelucrare și transformarea lor în lucrări de artă care să pună în valoare calitatea plastică

intrinsecă a materialului reciclat sau produs în atelier. Arhitectonica și memoria locului sunt aspecte tratate împreună prin îmbinarea artistică a elementelor care definesc anumite construcții, ansamble și locuri. Voi da, ca exemplu, atelierul de ceasornicărie și restaurare al tatălui meu, din Timișoara, situat chiar în proximitatea Pieței de produse agricole de unde-mi procur foarte des materialele și care m-a influențat decisiv, încât, îmbinarea dintre meșteșug și artă, s-a dezvoltat natural. Spațiul în care am copilărit, un alt exemplu, curtea bunicii în care am fost expus la anumite stiluri arhitecturale de case săsești din perioada anilor 1950, preluate, mai târziu, de comuniști și transformate în locuințe colective; și poate cel mai mult, de biserica fortificată din orașul Cisnădie, construită în stil romanic, gotic, care mă influențează în crearea de lucrări inspirate de elementele constructive ale acoperișului. Practica artistică întreprinsă, conduce la experimentări de formă și volum, plecând de la ideea de coală sau suprafață aproape bidimensională de placaj care, prin decupare și asamblare, conduce la forme tridimensionale; astfel încât, forma plină, spațiul gol și cel linear sunt des utilizate cu rol compozițional. Lumina este lăsată să circule în mod voit prin formă, practic are două suprafețe, un volum pozitiv reprezentând suprafața exterioară și unul negativ care reprezintă suprafața interioară, lemnul fiind un material ce absoarbe lumina, așadar această bivalență conduce către permeabilitate structurală a volumului. Din experimentare și din metodele de prelucrare cu placajul stratificat, s-au ramificat lucrări în care am folosit metode de producție ca laminarea lemnului, investigând astfel intersecția dintre *appropriation art* și meșteșug, dar și redimensionarea unei lucrări de tip machetă, la scară monumentală, cu care s-a cercetat spațiul arhitectural urban degradat aflat în proximitatea atelierului.

În concluzie cercetarea extensivă asupra materialelor recuperate, cât și cele produse de mine în atelier, sunt instrumentele cu care operez. Construcțiile pe care le realizez, prin îmbinare sau laminare, fac parte din demersul plastic personal. Preocuparea principală rămâne, în continuare, proximitatea atelierului cu problemele social-ecologice urbane ce apar odată cu deșeurile abandonate și necolectate. Provocarea principală este aceea de a căuta un mod de a reprezenta aceste probleme într-o astfel de manieră încât, îmbinarea dintre artă și meșteșug, care nu este o idee nouă, să aibă ca rezultat obiecte *de artă* și care să nu ajungă să fie considerate artizanale. Totodată, cercetarea teoretică realizată, deschide noi drumuri care trebuie sondate, iar obiceiurile de lucru de până acum să fie revizuite și racordate la realitatea *super-contemporană*.